

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ:
ЗАКЛАД ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ – ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКА
ПІДГОТОВКА – ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції
18 квітня 2019 року

КИЇВ 2019

Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти: зб. наук. праць матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції, 18 квітня 2019 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н. П. Муранова. – К. : НАУ, 2019. – с. 154.

До наукового збірника увійшли статті та тези доповідей учасників V Всеукраїнської науково-практичної конференції «**Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти**» (18 квітня 2019 року, м. Київ), що проводилася в Навчально-науковому інституті інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету спільно з науковими установами та навчальними закладами освіти України. Адресований науковцям, аспірантам, викладачам ЗЗСО і ЗВО та працівникам у галузі освіти.

Редакційна колегія:

Муранова Н. П., доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету (голова);

Бруяка О. О., кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри базових і спеціальних дисциплін Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету;

Приходько О. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри базових і спеціальних дисциплін Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету;

Бугайов О. Є., кандидат технічних наук, доцент, кафедри базових і спеціальних дисциплін Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету.

Рекомендовано до друку

Науково-методично-редакційною радою Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету (протокол № 7 від 20.09.2019 р.).

За достовірність наведених даних і посилань несе відповідальність автор публікації.

ЗМІСТ

Анненков Віктор. Теоретичні і методичні основи управління якістю освітньої діяльності закладу І–ІІ рівня акредитації	5
Анпілогова Тетяна, Кодола Раїса. Трансформація людини – це виклик сьогодення	8
Ануфрієва Надія. Психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки студентів	13
Ануфрієва Надія. Використання інноваційних технологій при формуванні національно-патріотичного виховання.....	17
Беценко Тетяна. Герменевтичний підхід до філологічного розбору тексту як інноваційний різновид науково-навчальної роботи з текстовим матеріалом.....	24
Божко Інна. Наукова творчість учнів: проектне навчання на межі дисциплін.....	28
Бойко Ірина. Психологічна зрілість вчителя: критерії становлення в умовах післядипломної освіти... ..	33
Боровик Олег, Рудик Олександр, Паска Віталій. Застосування solidworks simulation у навчальному процесі	39
Бруяка Ольга. Отримання наноструктур у твердих сплавах Al_2O_3 , TiC	42
Бугайов Олександр Способи використання мультимедіа на практичних заняттях з іноземної мови	44
Вановська Інна. Гендерна культура курсантів вищих навчальних закладів як чинник сталого розвитку суспільства.....	46
Вознюк Олена. Психологічна підготовка педагогів до застосування методів інтерактивного навчання в освітньому середовищі	48
Герман Вікторія. Основні риси академічного красномовства вчителя.....	54
Грущинська Наталія. Вплив тенденцій економічної демократії на процеси формування політико-управлінської еліти.....	58
Добролюба Галина. Формування української ідентичності через антропонімічні найменування.....	61
Дорошенко Надія, Козюк Владислава. Використання цифрових технологій у процесі виконання графічних робіт майбутніми архітекторами	65
Дорошенко Юрій, Очеретний Володимир. Методологічний концепт дидактичного дослідження з розвитку алгоритмічних умінь старшокласників засобами комп'ютерної графіки в умовах профільного навчання.....	67
Кайдаш Алла. Формування комунікативної компетенції на уроках української мови в контексті педагогіки успіху	73
Карповець Христина. Особистісна безпорадність як чинник пасивності студентів у процесі вивчення правопису.....	76
Kerchik Natalia Professional Direction of Teaching Mathematics at the Biological Faculty	80
Козловець Ірина Вплив української термінології менеджменту на соціальні комунікації в економічній сфері	83
Морозова Любов. Дистанційне навчання як інноваційний напрямок розвитку освітніх технологій у підготовці висококваліфікованих фахівців.....	85
Муранова Наталія. Інноваційна діяльність в Україні: глобальні світові індекси	87
Науменко Оксана. Конкурси, змагання, олімпіади, захист науково-дослідницьких робіт як складові рівня розвитку особистості.....	90
Павлюченко Лариса. Організація та управління дистанційним навчанням в сфері неперервної освіти в системі післядипломної освіти.....	93
Приходько Оксана. Повість Гната Хоткевича «Тарас Шевченко» в контексті вивчення біографії і творчості Тараса Шевченка та підготовки до ЗНО	96
Родіонов Павло, Козинець Олексій. Інноваційні технології в теоретичній підготовці студентів технічних спеціальностей	100
Свентицька Валентина. Освітні технології перевернутого навчання при підготовці до ЗНО	103
Сіткарь Віктор, Сіткарь Степан. Рівні розвитку рис особистості тернопільських школярів на завершальному етапі епохи дитинства (порівняльний аналіз та гендерний аспект)	107
Степаненко Валерій. Інноваційні виробничі технології у підготовці сучасного фахівця через співпрацю з роботодавцями	113
Струтинська Катерина Інноваційні технології в навчальному процесі	115
Струтинська Катерина Формування стилю життя особистості в юнацькому віці	118
Ткачова Наталія, Казанська Олена. Дистанційна форма як інноваційна методика підготовки фахівців з логістики	121
Триколенко Софія. Використання новітніх інформаційних технологій для самоосвіти і самовдосконалення майстрів-ювелірів	125
Федорова Ніна, Муранова Наталія. Обґрунтування компетентнісного підходу в отриманні освітніх послуг.....	127

Актуальні проблеми в системі освіти: ЗНЗ – доуніверситетська підготовка – ЗВО

Хребет Валерій. Про нескінченні та скінченні суми.....	131
Шевченко Віта Педагогічна майстерність викладача у сфері професійної освіти	134
Шеремета Оксана Вплив української політичної еліти на суспільно-політичне життя Галичини кінця XIX – початку XX ст.	138
Юзюк Олександр. Наочність і розвиток просторової уяви студентів в інженерній графіці.....	141
Ямкова Тетяна. Використання тестових завдань для визначення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців – фінансистів	143
Velko Oksana, Moiseeva Natalia. Content features of typical training program on the discipline «information technologies» for specialty «social work	147
Відомості про авторів	153

універсальні моменти його сприйняття та відповідного розуміння.

Незважаючи на індивідуальність підходів до герменевтичного декодування тексту, разом з тим відзначаємо його незаперечно цілісне, об'єктивне, відносно незалежне від інтерпретатора розуміння. Але це не обов'язково так завжди. Цілком допустимо, що потрактування тексту різними інтерпретаторами може бути і подібним, і частково схожим, і полярним.

Ще лаконічніше модель герменевтичного аналізу художнього тексту можна звести до відповіді на питання: що представлено, як (яким способом, у якому ракурсі, з допомогою яких засобів, у якому розумінні), для чого (з якою метою, з яких міркувань) подано (зображено тощо) у тексті, що це дає, який вплив, яку користь має. Отже, обов'язково розглянутий різновид аналізу повинен передбачати інтелектуальну діяльність, спрямовану на:

- розуміння та інтерпретування (витлумачення) різномірневої специфіки (природи) тексту;
- усвідомлення тексту як витвору (авторського витвору, витвору мистецтва);
- застосування принципу герменевтичного кола для пізнання і витлумачення текстової інформації, текстової діяльності автора;
- різномірневу реалізацію компетентностей інтерпретатора, що засвідчує горизонт очікування автора;
- пізнання істини та сенсу тексту як інтелектуальної діяльності автора; викриття можливих фальсифікацій у інтерпретуванні;
- передбачення і розв'язання можливих конфліктів інтерпретацій.

Крім з'ясування доцільності, потреби, вмотивованості ракурсу реалізації ідейно-тематичного змісту, обрання сюжету, композиції висвітлення проблематики, системи художніх образів тощо, герменевтичний аналіз художнього тексту покликаний витлумачити семантику (глибинний зміст) художніх образів, мовних структур, тропів тощо, що формують матеріально-ідеальну субстанцію тексту як цілісності і створюють умови (підґрунтя) для його адекватного сприйняття та розуміння.

Герменевтичний філологічний аналіз художнього тексту (як поєднання лінгвістичної, філософської, літературної герменевтики) постає у вигляді своєрідного філософського аналітико-синтетичного декодування семіотичної системи художнього твору. Отже, герменевтичний філологічний аналіз художнього тексту – це інтелектуально-творча діяльність інтерпретатора, що базується як на досвіді автора, так і на власному досвіді сприйняття, розуміння й потрактування явищ дійсності, закодованих у художньо-семіотичній формі.

Як різновид роботи з текстом (тобто як один з видів текстового аналізу) означений напрям діяльності спрямований на досягнення максимально усвідомленого і осмисленого розуміння частин і цілого тексту його правильного (адекватного) трактування, встановленню істинності текстової інформації і осягнення істини, розв'язання можливих фальсифікацій стосовно авторської позиції (думки), що реалізовані в тексті, розв'язання можливого конфлікту (конфліктів) інтерпретації, звернення уваги на обрані автором способи і засоби мовностильового оформлення думки з обґрунтуванням їхньої доречності, значущості, оригінальності та естетичної впливовості.

Література

1. Бэтти Эмилио. Герменевтика как общая методология наук о духе / Эмилио Бэтти ; пер. с нем.: Е. В. Борисов. – М. : Канон, 2011.
2. Ингарден Р. Про пізнавання художнього твору // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів, 1996.
3. Рикёр П. Конфлікт інтерпретацій. Очерки о герменевтике. – М. : Медиум, 1995.
4. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2006. – 716 с.

УДК 001.89–057.874(045)

Божко Інна, м. Київ

НАУКОВА ТВОРЧИСТЬ УЧНІВ: ПРОЕКТНЕ НАВЧАННЯ НА МЕЖІ ДИСЦИПЛІН

У статті представлено матеріали щодо впровадження у роботу з учнями проектного навчання. Стаття містить перелік орієнтовних заходів щодо планування роботи заступника директора школи з обдарованими дітьми, аспекти щодо керування науковою творчістю учнів, навчання в процесі проектної діяльності тощо.

Ключові слова: наукова творчість, проектна діяльність, метод проектів, обдаровані учні, науково-дослідницька діяльність.

Materials concerning project-based learning of children are presented. The article contains a list of

indicative measures for planning the work of a headmaster deputy with gifted children. It also contains some aspects of managing the scientific creativity of students, learning in the course of project activities etc.

Keywords: *scientific creativity, project activities, method of projects, gifted students, research activities.*

Ліпше один раз спробувати, ніж сто разів почути. Ця прописна істина «працює» і в школі: хоч як не вчи теорію, а на полиці розставляє все практика. У цьому і полягає секрет ефективності проектного навчання. Учень, який виконує проект, має змогу досліджувати і робити власні відкриття, а головне – розвиватися саме у тому напрямі, який йому цікавий.

Пошук шляхів формування інтелектуальної еліти майбутнього інформаційного суспільства через залучення учнів до науково-дослідницької творчості привернув нашу увагу до методу проектів. Особливої уваги заслуговує використання дослідницьких проектів [2].

Проект є творчою роботою, але не всяка творча робота є проектом. Творча робота – більш вільний вид діяльності, ніж проектування. Вона не передбачає чіткого структурування діяльності. А проектне завдання для учня обов'язково поєднує і самостійне розв'язання проблеми, й обґрунтований вибір з альтернативних варіантів, і рефлексією. У цьому полягає принципова відмінність проекту від творчої роботи. Але чому б не поєднати те, що, на перший погляд, не поєднується?

Поєднуючи, здавалось би, подібні предмети викладання – образотворче мистецтво і технології (креслення), можемо впевнено сказати, що вони стоять на протилежних кінцях творчості. Якщо образотворче мистецтво на уроках у школі – це, дійсно, творча робота, то курс креслення в рамках курсу «Технології» – суто точна наука. Так і в житті: завжди потрібно поєднувати непоєднуване. Але це й є найцікавішим у науковій творчості.

Уперше застосувати метод проектів для вирішення проблеми організації науково-дослідницької діяльності учнів спробували у Фастівській шкільній народній майстерності, а згодом – у Фастівському ліцей-інтернаті на посаді заступника директора з науково-дослідницької роботи.

Одним із напрямків діяльності є підготовка учнів та учителів до роботи в системі Малої академії наук, організація I етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України.

Так як, Фастівський ліцей-інтернат є комунальним закладом Київської обласної ради, I етап конкурсу-захисту проводиться у закладі безпосередньо. Це дає ліцею можливість залучити більшу кількість учнів до наукової діяльності. Це дає можливість майже всім учням, що беруть участь у першому етапі, боротися за призові місця на II (обласному) етапі.

Позитивному результату та особистісному інтелектуальному розвитку учнів сприяє якісне керування їхньою науковою творчістю. Так, у процесі роботи з учнями нами дотримано принципу рівності, шанобливо ставимося до них і довіряємо їм. Також практикуємо різні форми роботи, як-от: індивідуальні та групові консультації; практичні конференції; психологічні тренінги; заняття з арт-терапії тощо.

Наведемо приклад психологічного тренінгу. Тема тренінгу – «Психологічна готовність особистості до вирішення творчих завдань»

Обладнання: комп'ютери з виходом в мережу Інтернет, бланки для роботи, кольорові олівці, кольорові портрети геніїв.

Вступ. Психолог. Істориками підраховано, що за всю історію людства на світі жили приблизно 4 тисячі геніїв, 120 тисяч видатних талантів і 150 тисяч дуже обдарованих людей. Так 18-річний С. Рахманінов уже закінчив консерваторію і був автором опери «Алеко»; Т. Шевченко був не лише геніальним поетом, а й художником; І. Мечников в 19 років мав уже кілька друкованих наукових робіт; опера «Севільський цирульник» створена Россіні в 24-річному віці; І. Пулюй в 18-річному віці винайшов промені, названі потім рентгенівськими; Леонардо да Вінчі досконально знав анатомію, що дозволило йому так добре малювати; всебічно обдарований хімік Нобель самотужки в лабораторії опанував 5 мов. Список цей можна продовжувати. Ці імена відомі людству. Чи можете ви уявити, що в галереї таких портретів коли-небудь місце займе й ви?

На сьогоднішньому занятті ми з вами спробуємо розібратися, які люди вважаються творчими, завдяки чому з'являються визначні твори і чи можна навчитися творчо вирішувати проблеми.

Тема заняття: Психологічна готовність особистості до вирішення творчих завдань

Проблемне питання: Чи можна розвинути в собі психологічну готовність до творчості?

Якби я вас попросила дати визначення поняттю «Творчість», кожен з вас пояснив би його. А що з'являється в результаті творчості?

Що може бути результатом творчості школяра?

Творчість проявляється в усіх сферах людського буття. Творчо можна оформити бутерброд, застелити ліжко, змайструвати виріб, вирішити конфлікт, оформити презентацію. Навіть в етимології слова «твір» (з мови, літератури) закладено значення «творити», тобто продукувати щось нове.

Одним з найвідоміших міфів про творчість є переконання, що оригінальні думки народжуються

Актуальні проблеми в системі освіти: ЗНЗ – доуніверситетська підготовка – ЗВО

спонтанно. Архімед, наприклад, задумав прийняти ванну, сів у неї, розливши воду, в результаті чого знайшов свою знамениту формулу і потім бігав по вулицях з криком «Еврика». Навіть у мультфільмах пропагується спонтанність творчого мислення – в них толкова думка приходить в голову герою лише тоді, коли хтось добряче гепне його по голові.

А як думаєте ви? Чи приходить творча ідея сама собою?

Отже, крик «Еврика» виривається тоді, коли частинки вклялися в єдине ціле, і чим більше ми знаємо про проблему, тим більше шансів її вирішити. Тому до висновку, що потрібна праця, наполегливість, додаємо висновок, що потрібні ще й знання.

Зараз я зачитаю вам перелік психологічних якостей, а ви знайдете в ньому третю необхідну умову творчості, без якої творчість неможлива: пам'ять, увага, мислення, уява, темперамент, хитрість, настрої, емоції.

Ще один, третій кит творчості – уява. Перед тим, як стати реальним, продукт творчості має увябитися. Саме над розвитком уяви ми з вами зараз і попрацюємо.

Вправа «Домалой». Зараз ми працюватимемо групами з картинками, що називаються друдли – незакінчені зображення. Одна група сяде за комп'ютери, інша залишиться. Інструкція: вам пропонується за 3 хв. домалювати зображення, щоб воно було осмисленою картинкою, і назвати його (учні самостійно заходять на сайт *hohohu.com*, знаходять друдли – незакінчені зображення для творчого домальовування). За відсутності такої можливості можна пропонувати учням картинки із широко відомих тестів творчості Гільфорда, Торранса, роздруковані на папері).

Ті, що працюють онлайн, зможуть зберегти свої малюнки на сайті і порівняти з іншими. Ті, що малюють, – покажіть свої зображення нам. Який, на вашу думку, найоригінальніший?

Саме творча уява допомагає художникам, винахідникам, раціоналізаторам створювати оригінальний продукт. Вони вміють виходити за рамки звичних уявлень, по-своєму, несподівано бачити звичайні речі.

Вправа «Ціль». У кожного з нас є якась мета, якої ми хотіли б досягнути. Уявіть собі, що ця крапка – ваша мета. Візьміть зіжмакайте клапоть паперу і постарайтеся потрапити у цю ціль. Хто найвлучніший? А як зробити так, щоб влучило більше осіб?

Так от, в умові завдання не було сказано, що з місця вставати не можна. Хто вам заважав піднятися і попасти? А заважала вам психологічна інерція. Саме через неї ми не бачимо часто простих і креативних рішень ситуації.

Коли вчені замислились над тим, чи можна навчитися творчо вирішувати задачі, які ставить перед нами життя, вони виявили такі цікаві закономірності. Зараз спробуємо їх вивести і ми.

Ситуація 1. Американська фірма «Ріббок» побудувала на Тайвані і в Таїланді фабрики-філіали, що випускали кросівки. Основне місце збуту – крупні європейські і американські магазини. І стикнулися з новою для них проблемою – робітники фабрик-філіалів крадуть взуття. Що можна зробити на місці керівництва цих фабрик? (Відповіді учнів).

Якщо ви були уважні, то помітили, що всі варіанти розпадаються на такі групи: лобова атака – силові методи (звільнення, посилення охорони, контроль); відхід – невтручання (не звертати уваги, просити, щоб припинили); творче рішення.

Творче рішення було знайдено. Вони стали робити праві кросівки в Таїланді, а ліві – на Тайвані, а з'єднували в пари уже в Європі та Америці.

У вас, напевно, виникає питання: чи можна опанувати мистецтво вирішення проблем? Виявляється, можна. Для того, щоб навчитися плавати, треба плавати, а не стояти на березі.

Ситуація 2. Російський режисер Грамматіков знімав свій фільм «Усатий нянь» в дитячому садочку Москви. Героями фільму були 15 старанно відібраних, симпатичних дітей віком 5 років. По закону режисер не мав права використовувати працю неповнолітніх більш як 4 год. в день. А обставини не могли чекати, і потрібно було знімати 8 год. Як би діяв режисер в лобовій атаці? У стратегії відходу?

Поміркуйте, яке креативне рішення знайшов режисер. (Відповідь: Оголосив кастинг близнюків).

Напевно, ми переконалися, що правий був Альбер Сент-Дьєрі: «Винахідник дивиться на те, на що дивляться всі, і бачить те, що нікому не спадає на думку». Або Ейнштейн: «Як робляться відкриття? Всі спеціалісти знають, що це неможливо, потім приходить невіглас, який цього не знає. Ось він і робить відкриття».

Ситуація 3. По закинутій гірській дорозі мчить машина, яку переслідуює погоня. Звернути нема куди – зліва скеля, справа провалля. Раптом з-за повороту з'явився відрізок дороги, і водій побачив: прямо посеред дороги росте дуб. Машина не може проскочити, не задівши його. Як бути? (Відповідь: Дуб щойно проріс із жолудя і небезпечним не був).

На розглянутих нами прикладах можна пересвідчитись, що сильні рішення не лише дають результат, а й можуть бути красивими. Я вважаю, що такі рішення можна назвати творчими, а сам процес – творчістю. Творчість – створення будь-якого нового і корисного продукту в будь-якій сфері життя. З цієї

точки зору винахід порошку, колючого дроту чи Інтернету теж можна вважати творчістю. Не кажучи вже, що креативні ідеї мають і матеріальну вигоду.

Узагальнення. Отже, що ви дізналися нового? Чому навчилися? Що хотілось би розповісти друзям? Чи кожній людині доступні прийоми вирішення творчих задач? Яку ми відповідь дамо на проблемне питання: «Чи можна розвинути в собі психологічну готовність до творчості?» Що для цього потрібно?

Психолог. Усі люди, які чимось збагатили світову науку, ставили під сумнів звичне явище і бачили його з несподіваного боку. Нове завжди важко пробиває собі дорогу: Г. Галілей, який експериментально довів, що Сонце, а не Земля є центром всесвіту, був визнаний еретиком; пароплав Р. Фултона всі називали «дивацтвом Фултона», бо вважали цей транспорт сміхотворним; С. Морзе з великими зусиллями запатентував свою «Азбуку», бо Конгрес вважав це порожньою тратою грошей; теорія А. Ейнштейна була відкинута вченим комітетом, а вона вважається одним з постулатів сучасної науки.

Ви можете заперечити, що вам ніколи не стати Дженнером або Ейнштейном. Однак геніальні думки і нові рішення проблем можуть прийти в голову кожному, хто не пошкодує сил на вивертання старих переконань, хто не побойється сумніватися в усьому і шукати нові рішення старих проблем. І тоді можна сподіватися, що в оцій галереї портретів достойне місце займете ви! (На порожнє місце між портретами вішається напис «Учні 10 класу»). Успіхів вам! [4]

Навчати учнів проектної діяльності необхідно безпосередньо під час самої діяльності. А як зробити це ефективно? Упевненість і успіх приходять тоді, коли володієш технологією цієї справи.

У роботі з учнями застосовуємо: активні методи навчання – дискусії, навчальні ігри тощо;

– елементи розвитку креативного, критичного мислення; прийоми системного аналізу; винахідницькі завдання тощо [1].

Та загалом секретом управління науковою творчістю учнів є авторська технологія, що поєднує дидактичні та психологічні засади формування творчої особистості учня в певну систему.

Опрацьована технологія навчання ліцеїстів проектуванню науково-дослідницьких робіт включає в себе багато відомих у педагогічній науці та практиці методів і прийомів (активні методи навчання, методи розвитку креативного мислення, розвиваючого і продуктивного навчання, прийоми системного аналізу, теорії вирішення винахідницьких задач), але в цілому це власна, оригінальна технологія, оскільки вона об'єднала відомі дидактичні та психологічні засади формування творчої особистості учня в певну систему.

Під час науково-дослідницької діяльності учні навчаються планувати свою роботу, використовувати велику кількість джерел інформації, аналізувати факти, аргументувати думки, оцінювати себе та інших, презентувати створене перед аудиторією. А найголовніше – у них підвищується самооцінка.

У процесі організації науково-дослідницьких проектів користуємося такими основними вимогами:

наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми, завдання, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для його розв'язання (наприклад, дослідження історії, технології виготовлення, класифікації та художніх особливостей браслетів-фенічок – робота у секції Мистецтвознавство «Браслет дружби: історія, технологія, класифікація, художні особливості»);

– практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (наприклад, створення і художньо-графічне оформлення книги або календаря – роботи у секції Мистецтвознавство «Художньо-графічне оформлення збірки юних літераторів «Політ душі» та у секції Журналістика «Календар як засіб зображальної журналістики»);

– застосування методу проектів в навчальній та позаурочній діяльності (наприклад, на уроках мистецтва у 9 класі при вивченні теми «Живопис. Основи кольорознавства» учням було запропоновано проект «Психологія кольору», який в подальшому (у 10 класі) був відтворений у науково-дослідницькій роботі з секцій «Мистецтвознавство» та «Психологія»: «Вплив кольору на психологічний стан учня» і «Кольоротерапія як засіб корекції стресу школяра»);

– використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коригування, висновки.

– Наведемо приклад навчального проекту.

Тема проекту: Створення календаря-сувеніра.

Мета проекту:

- розширення знань у сфері пошуку та обробки журналістської інформації;
- оволодіння засобами зображальної журналістики;
- розвиток зорової культури і творчої уяви;
- розвиток художньо-естетичного сприймання цілісного образу поліграфічного видання;
- забезпечення емоційно-почуттєвого виховання;

– формування самоосвітніх компетенцій.

Завдання проекту:

- ознайомитися з технологією створення друкованих видань;
- проаналізувати вид довідкової літератури – перекидний календар;
- продумати і розробити макет календаря;
- отримати текстову інформацію шляхом спілкування з героєм видання;
- вивчити документи та джерела журналістської інформації;
- відредагувати та оформити текстовий матеріал календаря;
- формувати відчуття і розуміння засобів зображальної журналістики;
- підібрати та відредагувати ілюстративний матеріал календаря;
- відтворити календар в графічному електронному варіанті та підготувати до друку;
- виховувати творчу активність, художнє мислення та здібності.

Очікувані результати проекту: знання, отримані під час проведення проекту, допоможуть учасникам опанувати засобами художньої мови та емоційного впливу на людину – словом та зображенням; використовувати їх в процесі створення календаря-сувеніра.

Тип проекту: творчий, колективний, інтегрований (технології, образотворче мистецтво, українська мова та література, інформатика, краєзнавство), дослідницький.

Організація діяльності: реалізація проекту відбувається під час навчально-виховного процесу та у позакласній роботі.

Творчі групи:

- пошуковці (знайти та проаналізувати інформацію про створення подарункових перекидних календарів, відшукати аналоги);
- журналісти (ознайомитись з основними методами пошуку та збору інформації і використати їх при проведенні інтерв'ю з героєм видання);
- філологи (створити та оформити текстовий матеріал сторінок календаря);
- фотографи (підготувати фотоілюстрації для оформлення сторінок видання);
- художники-дизайнери (продумати дизайн календаря та відтворити його в графічному електронному варіанті).

Термін виконання: вересень – грудень.

Учасники проекту: учні 10-го класу, керівник проекту.

Етапи проекту:

1. Підготовчий етап. Виникає, розвивається і складається задум оформлення: народження і формування задуму; перетворення задуму в проект оформлення; перетворення проекту в модель оформлення – макет. Визначається значення і місце кожного тексту і зображення у календарі відповідно до задуму і закріплення за ними певних графічних характеристик, а також їх взаємодія і відображення її у виданні.

2. Етап виконання та редагування оригіналів оформлення. Формується зміст та графічні характеристики зовнішнього та внутрішнього оформлення: робота з текстами, пошук та добір ілюстрацій і фотографій; гармонійне поєднання зображень, текстів, їх класифікація і опрацювання, створення макетів. Весь графічно-зображальний ряд повинен об'єднувати різномірну текстову частину і утворювати нерозривну єдність, причому календар має сприйматися цілісно й неповторно.

3. Композиційно-технічний етап. Набір та верстка, підготовка зверстаного матеріалу для поліграфічного етапу, остаточне розміщення текстових та зображальних матеріалів, відповідність усіх елементів календаря існуючим нормам і стандартам, перевірка комплектації, створення оригінал-макету, який передається на поліграфічне підприємство для друкування.

4. Презентація проекту та підсумок роботи. Презентація продукту проекту, обговорення отриманих результатів і можливості їх застосування. Колективне обговорення, оголошення результатів оцінювання, висунення пропозицій [5].

Як показує досвід, проектна діяльність на уроках художньо-естетичного циклу розвиває в учнів творчі якості. Разом з тим, учні вперше виконують завдання, у яких немає єдиного правильного розв'язання. Тож за підходами проектної діяльності відбувається орієнтування учнів на власне дослідження, у якому передбачений і власний варіант розв'язання проблеми.

Учнівська діяльність у системі МАН сприяє розвитку творчих здібностей учня, а її наслідком є формування інтелектуального і пошукового досвіду, який є основою активної, творчої позиції людини при вирішенні будь-яких життєвих проблем.

Ретельна організація наукового пошуку уможливорює інтелектуальний особистісний розвиток учнів, удосконалює їхні компетентності, формує впевненість у власних можливостях, підвищує самооцінку.

Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції 18 квітня 2018 року

Та успіх повного циклу роботи над проектом залежить від багатьох чинників. Зокрема, кожен учень має: усвідомлювати сутність свого наукового дослідження, його категорії тощо; розуміти особливості організації наукової діяльності; дотримуватися вимог ведення дослідження, його викладу, оформлення результатів тощо [3].

Хочемо зазначити, що всі ліцеїсти-випускники, які займалися науково-дослідницькою діяльністю в школі, продовжили своє навчання за відповідними спеціальностями у вищих навчальних закладах.

Серед заходів з організації науково-дослідницької роботи слід відзначити такі:

- організація і проведення шкільної науково-практичної конференції «Науковий пошук юних» (вересень);
- участь юних науковців у обласній настановній конференції Малої академії наук учнівської молоді Київської області (жовтень);
- консультації вчителів та учнів з написання наукових робіт (вересень – грудень);
- організація засідання секцій з обговорення та рецензування творчих робіт (листопад);
- організація і проведення I етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів – членів МАН (грудень);
- підготовка участі учнів у II (обласному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів – членів МАН (січень – лютий);
- підготовка участі учнів у III (фінальному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів – членів МАН (березень – квітень);
- організація і проведення Днів науки з залученням науковців різних галузей (квітень);
- організація і проведення Свята «Зоряний шлях успіху», нагородження переможців всіх етапів конкурсу (травень);
- надання учням можливості виступу з проблем досліджень на науково-практичних конференціях різного рівня, круглих столах, наукових читаннях тощо (протягом року).

Так протягом навчального року ліцеїсти-манівці стають учасниками таких всеукраїнських заходів: Всеукраїнська науково-технічна виставка-конкурс молодіжних інноваційних проектів «Майбутнє України»; Всеукраїнський конкурс «Intel-Техно Україна»; Фестиваль інноваційних проектів «Sikorsky Challenge».

Особливу увагу приділяємо тим проектам, які згодом можуть «перерости» в науково-дослідницькі роботи для конкурсу-захисту у Малій академії наук (МАН). Адже під час діяльності в системі МАН учні розвивають творчі здібності, накопичують досвід наукової та проектної роботи. Він є основою для активної творчої позиції людини під час розв'язання будь-яких життєвих проблем.

Апробована протягом років і наявна система роботи з обдарованими учнями дає плідні результати, підтверджені високим рейтингом команди учасників II-III етапів Конкурсу, збільшенням кількості учнів-учасників конкурсу-захисту наукових досліджень в МАН, учнів-учасників науково-практичних конференцій міського, обласного, регіонального, Всеукраїнського та Міжнародного рівнів, ефективності роботи з обдарованими кожного педагога, рівнем сформованості ключових компетентностей випускників, рейтингом випускників у проходженні ЗНО, загальним рейтингом навчального закладу.

Література

1. Гончарова Л. М. Інноваційні технології виявлення, навчання та підтримки розвитку обдарованої молоді // Управління школою. – 2017. – № 13 – 15. – С. 86–95.
2. Максимова Н. Управління системою роботи школи з обдарованими дітьми // Директор школи. Шкільний світ. – 2015. – № 3. – С. 27–31.
3. Маслова В. Форми роботи з обдарованою учнівською молоддю // Школа. – 2015. – № 11. – С. 49–50.
4. Москалевський З. Система роботи з обдарованими дітьми // Директор школи. – 2016. – С. 29–50.
5. Романовська М. Б. Метод проектів у навчальному процесі : метод. посіб. / М. Б. Романовська. – Х. : Веста : Ранок, 2017. – 160 с.

УДК 159.99

Бойко Ірина, м. Житомир

ПСИХОЛОГІЧНА ЗРІЛІСТЬ ВЧИТЕЛЯ: КРИТЕРІЇ СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається теоретичний аналіз інтеграційних критеріїв професійної зрілості педагога у контенті компетентнісного постулату «здатності навчатися протягом життя як основи безперервної професійної підготовки ...», а саме: внутрішніх критеріїв – готовності до безперервного особистісно-професійного самовдосконалення, до професійної та особистісної самореалізації,